

Ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van het Mariapark bij de abdij van Averbode in Scherpenheuvel-Zichem

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in:

- het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1 tot en met 6.1.8;
- het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014, artikel 6.2.1.

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de erfgoedwaarden zijn onderzocht;
- de resultaten van het onderzoek zijn opgenomen in een beschermingsdossier.
- advies over de bescherming van het onroerend goed werd gevraagd aan:
 - het college van burgemeester en schepenen van Scherpenheuvel-Zichem op 3 februari 2021,
 - de departementen of agentschappen van de Vlaamse overheid bevoegd voor omgeving, mobiliteit en openbare werken en landbouw en visserij op 3 februari 2021,
 - de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed op 3 februari 2021.
- de behandeling van de adviezen is opgenomen als bijlage bij dit besluit.
- de zakelijkrechthouders zijn op de hoogte gebracht van het ontwerp van de voorlopige bescherming op 3 februari 2021.
- de zakelijkrechthouders gaven geen opmerkingen.
- de behandeling van de opmerkingen van de zakelijkrechthouders is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Motivering

Het monument het Mariapark bij de abdij van Averbode is van algemeen belang wegens de volgende erfgoedwaarden:

- de historische waarde:

het Mariapark van Averbode is een uitdrukking van het katholieke réveil in het Vlaanderen van de 19de eeuw en eerste helft van de 20ste eeuw, gebaseerd op een afkeer van het rationele Verlichtingsdenken en de opbouw van een persoonlijke band met God. De Mariaverering kreeg er een bijzondere plaats in, omdat Maria als moeder die persoonlijke band het best belichaamde. Het lijden gaf uitdrukking aan de emoties die zij net als elke mens doormaakte. In het Mariapark komt dat tot uitdrukking in de 'zevenweënweg' of het parcours dat een bedevaarder aflegde langs de zeven gebeurtenissen (staties) uit het leven van Maria die telkens een aanleiding voor verdriet en lijden vormden. Naast deze zeven staties combineert het park ook een Lourdesgrot met een beeldengroep gewijd aan de Onze-Lieve-Vrouw van Fatima, die beide verwijzen naar Mariaverschijningen in respectievelijk 1858 en 1917. Zeker in de jaren 1920 en 1930 kende de Marieverering een hoge bloei in de Lage Landen. Het gaf een impuls aan de aanleg van Mariaparken en Mariagrotten, die er tegelijk ook een uiting van zijn. Het herinnert aan het religieuze verleden van Vlaanderen in een nu grotendeels gesecculariseerde samenleving.

In de periode waarin het Mariapark is geconcipeerd, midden jaren 1930, kende het volkstoerisme een eerste opbloei. De Kempen genoot in de aandacht van dat opkomende toerisme. De toevoeging van een religieuze thematuin aan de abdij van Averbode paste in de belangstelling voor de streek. En wie vrije tijd had, kon er in een stichtende omgeving terecht. Achter de opbouw van het park school een religieus-educatief programma. Ook voor deze beweging is het Mariapark van Averbode een representatief voorbeeld.

De nabijheid van de historische abdijsite en bij uitbreiding het hele bosrijke domein errond versterken de contextwaarde van het Mariapark van Averbode, zeker in vergelijking met andere sites. Het Mariapark groeide historisch uit de abdij en vertoont er een duidelijke samenhang mee. Het getuigt van een episode in de geschiedenis van de abdij van Averbode waarbij de locatie sinds het laatste kwart van de 19de eeuw tot een bedevaartsoord uitgroeide en pelgrims van over het hele land aantrok;

- de architecturale waarde:

het Mariapark van Averbode is een representatief voorbeeld van een 20ste-eeuws publiek devotiepark zoals die in België en Nederland werden aangelegd sinds het einde van de 19de eeuw.

De bijzondere scenografie maakt het Mariapark van Averbode uniek in zijn soort in Vlaanderen. Het is de enige religieuze thematuin waar de Bijbelse scènes door volwaardige beeldengroepen tegen de achtergrond van een gepast decor zijn uitgebeeld, als was het een verstild toneel. De architecturale attributen zoals tempels of oosterse huizen passen in elk verhaal en doen de toeschouwer begrijpen waar en welk Bijbels tafereel zich voor hun ogen afspeelt. Zij zijn dus functioneel. Het Mariapark is ook het enige devotiepark in Vlaanderen waarin de Olijfhof, verwijzend naar een belangrijke scène kort voor de dood van Christus, wordt voorgesteld. Het enige folly in het park is de toegangspoort in de vorm van een ruïne. De vormgeving van de staties is uitzonderlijk en verschilt duidelijk van andere ommegangen of kruiswegen, waarvan de klassieke opstelling bestaat uit een reeks bidkapellen of bidstaties. Elke scène van de zeven staties heeft een eigen ontwerp gekregen. Ook daarin verschilt het Mariapark van Averbode van andere, gelijkaardige sites, waar de opdrachtgever soms uit een catalogus koos. Bijzonder is de ommuurde Olijfhof, die als het ware een tuin in de tuin vormt. De aanleg

van het Mariapark duurde van 1935 tot 1960. Alle taferelen dateren uit de periode van de aanleg, met uitzondering van het Mariabeeld en paus Pius X beeld in het middengedeelte, die de beelden in de vroegere Olijfhof vervangen.

Het beeldenpark is een representatief voorbeeld van cementrustiek, die zo typisch is voor de talloze Mariagrotten, bedevaartsoorden en religieuze sites uit de eerste helft van de 20ste eeuw. Kenmerkend is de imitatie van natuurlijke materialen zoals rotsen, grotten en boomstammen door het gebruik van gewapend beton. Namaak rotspartijen komen uitbundig voor in het Mariapark. De Mariagrot is een voorbeeld van een imitatie van het origineel in Lourdes. En een voorbeeld van imitatie boomstammetjes vindt men in het poortje aan de kleine ingang terug en in de preekstoelen in de vorm van een uitgeholde boomstam, evenzeer namaak. De cementrustiek kende een grote bloei in de jaren 1920-1930, maar de toevoeging van nog vier staties ter vervollediging van de zevenweënweg in 1956-1960 is eigenlijk vrij laat. Toen was de stijl al over zijn hoogtepunt heen. De Lourdesgrot, met preekstoel en zitbankjes in cementrustiek, is een representatief voorbeeld van de schaalmodellen van de echte Lourdesgrot die overal verschenen. Voor de realisatie van het Mariapark deed de opdrachtgever, de 'Aartsbroederschap van Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart', beroep op verschillende rotseerbedrijfjes uit de streek, waaronder de Westmeerbeekse bedrijven 'Alfons Janssens en zoon' (firma Vicos) voor vier van de zeven staties, de Onze-Lieve-Vrouw van Fatima-groep, het toegangspoortje en de toegangsboog-schijnruïne; Victor Janssen (firma Decor) voor de Lourdesgrot; en de Mortselse bedrijven 'Arthur Tondeleir en zoon' voor de zevende statie; 'Octave Tondeleir en zoon' voor de vierde en zevende statie. De bijdrage van verschillende rotseerders maakt het Mariapark tot een staalkaart van de cementrustieke stijl. De rotseerdersateliers waren in heel België en Nederland actief en genoten aanzien in het milieu. Het Mariapark draagt bij tot de kennis van hun oeuvre. De samenwerking tussen de abdij van Averbode en de rotseerdersateliers droeg bij tot een kwaliteitsvolle realisatie van een devotiepark in cementrustieke stijl.

Verschillende ateliers tekenden voor de uitvoering van de doorgaans in neostijlen uitgevoerde beeldengroepen, waarvan het Gentse Bressers-atelier en beeldhouwer Haenecour uit Anderlecht de meeste leverden.

De aanleg van het devotiepark op een perceel met een licht golvend duinreliëf getuigt van een doordacht planmatig opzet. Typerend voor dergelijke devotieparken is dat het padentracé, de inplanting van de bouwkundige constructies of elementen en het aangeplant geheel, deel uitmaken van een totaalconcept gericht op het uitbeelden van een religieus programma in de buitenruimte met sporadisch verrassingseffecten. De parkaanleg in het Mariapark van Averbode komt het best tot uiting in de slingerende, onverharde paden, het meest uitgesproken in de perifeer gelegen zevenweënweg. Op verschillende plaatsen leidde een kleine rondgang vanuit het pad naar één van de staties. De zevenweënweg diende voor de circulatie op het terrein, terwijl de rondgang de bedevaartganger halt liet houden voor elke bidplaats. Het middelste gedeelte met het rechte pad naar de Calvariegroep is een toevoeging uit 1960. De formele aanplantingen zijn minimaal gehouden tot enkele perken. De boomsoortensamenstelling is representatief voor de bosvegetatie op een Kempische duin, met overwegend zomereik, ruwe berk en grove den. In de struiklaag en geconcentreerd rond de staties komen heestermassieven voor van gerichte aanplantingen met Pontische rododendron, aucuba, hulst en taxus voor, soorten die in de periode van de aanleg populair waren. Dendrologisch was het Mariapark geen hoogvlieger. Vegetatie kwam voor de opdrachtgever en de uitvoerder duidelijk op de tweede plaats. De boscontext draagt bij tot de belevingswaarde van het Mariapark. Nergens heeft de bedevaartganger een

overzicht over het geheel. Bomen en struiken schermen de staties af, waardoor elk onderdeel van het park als een verrassing komt.

Er is in het algemeen weinig veranderd aan de samenstelling, opbouw en opzet van het Mariapark, wat maakt dat het geheel hoog scoort op authenticiteit en ensemblewaarde. Het devotiepark is herkenbaar als geheel. Het gecombineerd voorkomen van de Bijbelse taferelen in een parkcontext, samen met de paden en de vegetatie maken van het Mariapark een interessant historisch en architecturaal ensemble;

- de artistieke waarde:

de kwalitatieve uitvoering van de bouwtechniek en de detaillering in vormgeving en modellering waarbij diverse materialen kunstig nagebootst worden, getuigen van een ambachtelijk vakmanschap door gespecialiseerde ateliers. In de verschillen in uitvoering herkent men de hand van verschillende rotseerders- en kunstateliers. Uit de samenwerking tussen het rotseerbedrijf 'Alfons Janssens en zonen' en het atelier Bressers onder leiding van architect Adriaan Bressers ontstonden taferelen waarbij een gebouw de achtergrond van een scène vormde. In de scènes ontworpen en uitgevoerd door Arthur en Octave Tondeleir overwoog het gebruik van rotsformaties, die herinneren aan de stenige of rotsachtige ondergrond van het Heilige Land. De levensgrote beelden zijn stilistisch representatief voor het werk van beeldbouwersateliers, zoals Bressers en Haenecour, die in religieuze kunst specialiseerden. Anders dan het seriewerk in gipsen of kunststenen devotiesculpturen in talloze kerken ging het hier om op maat gemaakte beelden;

- de volkskundige waarde:

De Mariaverering gaat terug op de stichting en huisvesting in de abdij van een 'Mariaal Genootschap' uit 1877, vanaf 1885 beter gekend als het Aartsbroederschap van Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart. Deze gebedsgemeenschap droeg bij aan de verspreiding van de Mariadevotie. Ze deed de abdij van Averbode tot bedevaartsoord uitgroeien. De aartsbroederschap van Averbode gaf geregeld nieuwe impulsen aan de Mariaverering op de site wat uiteindelijk leidde tot de bouw van het Mariapark en de verspreiding van de Mariadevotie.

In het Mariapark herkennen we een uiting van volksdevotie en volkse kunst. Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Smarten of Zeven Weeën kende een grote verering binnen het volksgeloof sinds de tweede helft van de 19de eeuw. Het volkse karakter van de Mariaverering is in overeenstemming met de vormgeving en materiaalkeuze in het Mariapark van Averbode. De encenering was wat de gewone mens mooi vond en drukte plastisch uit hoe hij zich de lijdensweg van Maria verbeeldde;

- de technische waarde:

het Mariapark van Averbode heeft technische waarde omwille van de ambachtelijke kwaliteit van het rotseerderswerk, dat op maat voor de site werd gemaakt. Omdat verschillende rotseerdersateliers in het Mariapark werkten, tonen de constructies ook de verschillende materiaalopbouw van het cementrustiek, zoals rotspleister, natuur- en kunststeenrotsen, imitatieboomstammen. De constructies zijn voorbeelden van betontechniek in Vlaanderen. Rond een kernstructuur of metalen frame werd een lichte netwapening geplooid waarop de rotseerder een cementpleister modelleerde tot een natuurgetrouwe imitatie van een natuurlijk materiaal zoals rots, steen, knoestig hout of

(uitgeholde) boomstammen. Het Mariapark van Averbode is een representatief voorbeeld voor deze bouwtechniek die tussen 1880 en 1960 vooral in katholieke middens populair was.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. De volgende onroerende goederen worden voorlopig beschermd als monument:

het Mariapark bij de abdij van Averbode, bestaande uit een 3,35 ha groot park met slingerende paden en in cementrustiek vormgegeven bidstaties, Abdijstraat zonder nummer in Scherpenheuvel-Zichem, bij het kadaster bekend als: Scherpenheuvel-Zichem, 5de afdeling, sectie A, perceelnummers 10F, 41E en 41F.

Het plan met de aflijning en de plaats van aanplakking van het bericht over het openbaar onderzoek is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het monument is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Art. 2. De erfgoedwaarden van het monument zijn:

- 1° historische waarde;
- 2° architecturale waarde;
- 3° artistieke waarde;
- 4° volkskundige waarde;
- 5° technische waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

- 1° een licht heuvelende landduin, die op zichzelf een onderdeel is van een keten van kleine zuidwest-noordoost georiënteerde duinen;
- 2° het beboste perceel waarin het Mariapark zijn ontstaan kreeg, dat op het historische Smisbos teruggaat. De typische vegetatie bestaat uit loofhout van zomereik en ruwe berk, gemengd met overige loofbomen waaronder Amerikaanse eik, valse acacia, gewone beuk en naaldbomen waaronder grove den en een dicht beplante struiklaag rond de bidstaties met onder meer Pontische rododendron en aucuba, populaire soorten uit de tijd van de aanleg;
- 3° de religieuze thematuin uit 1935-1960 met slingerende, onverharde paden die centraal naar een Lourdesgrot leiden, met perifeer een pad langs de zeven staties of smarten van Maria, ook zevenweënweg genoemd. Een recht pad vanuit de Calvarieberg verbindt het perifere pad met het centrale gedeelte van het Mariapark. Het is omgeven door brokstukken van ijzerzandsteen. Alle constructies in de thematuin zijn uitgevoerd in cementrustiek;
- 4° de kleine toegangspoort bestaande uit een poortje van imitatie boomstammetjes met 'Mariapark Parc Marial' als opschrift en daarachter de imitatie houten palen voor een uithangbord;
- 5° de grote toegangspoort langs de Abdijstraat in de vorm van een nagebouwde 'middeleeuwse' poortruïne, inclusief de rij pilaren, brokstukken en opschrift 'Deze plaats is heilig...' op imitatie-houten palen. Gesigneerd door 'A. Janssens en zonen. Kunstbeton Westmeerbeek'. De brede spitsboog uit imitatie zandsteen en ijzerzandsteen rust op

- imitatiezuilen, die enigszins in reliëf staan op de wanden. Het geheel is in cementrustiek met voegen die de indruk wekken alsof de wanden in stenen zijn opgetrokken;
- 6° Onze-Lieve-Vrouw van Fatima beeldengroep. De gestandaardiseerde, in cementrustiek uitgevoerde beeldengroep uit de catalogus van de firma Alfons Janssens en zonen bestaat uit een Mariabeeld op witgekleurde wolkjes die oprijst uit een imitatie knotboom, met aan de voet geknielde kinderen, schaapsherders in aanbidding, en schaapjes;
- 7° Lourdesgrot ingeplant op het hoogste punt van de site, uitgevoerd in cementrustiek. Het is een getrouwe kopie of schaalmodel naar het origineel. In de grot is een nis met een altaar ingewerkt, daarboven een nis voor de plaatsing van het wit en blauw beschilderde Mariabeeld. Het originele metalen spijlenhek vormt de afsluiting tussen het altaar met offerblok en het platform voor de bedevaarders. Een imitatie boomstronk vormde oorspronkelijk de knielplaats voor een beeld van Bernadette Soubirous. Voor de grot namen de pelgrims plaats op de in rijen geplaatste cementrustieke bankjes, geplaatst op een platform waarvan de rand is uitgewerkt in imitatie stenen. Twee onder elkaar geplaatste cementrustieke randen boorden het platform af. Aan de rechterkant bevindt zich een preekstoel, die in de nagemaakte rotspartij is uitgewerkt. Een trapje van enkele treden leidt naar de kansel;
- 8° de eerste statie 'Profetie van Simeon in de Tempel na de geboorte van Jezus' bestaat uit de cementrustieke imitatie van een tempel met twee vierkante torentjes. De beeldengroep bestaat uit vijf, verspreid staande figuren op het verhoogde platform voor en naast de tempel. Een trap voorafgegaan door een bidbankje leidt naar het platform. Onderaan bevindt zich een imitatie rotsblok met het opschrift van de statie '1e statie Voorzegging van Simeon 1e Station Prophétie de Siméon';
- 9° de tweede statie 'Vlucht naar Egypte' bestaat uit een cementrustieke imitatie van een Egyptische tempel met vier figuren: een Egyptische tempelwachter, Jozef met kind en Maria op een ezel. De basreliëfs op de zijwanden van de tempelpoort en de hiërogliefen op de opstaande wanden kenmerken de aard van het gebouw. Imitatie stenen scheiden het tafereel van het pad met bidbankje. Op hetzelfde niveau bevindt zich een imitatierotsblok met het opschrift van de statie;
- 10° de derde statie 'Jezus raakt zoek in de Tempel' is opgebouwd uit een cementrustieke imitatie van een klassieke tempel. Vier beelden van Bressers maken deel uit van deze scène: schriftgeleerde met Jezus in de tempel, Jozef en Maria op en naast de trappen naar de tempel. De opstelling van de beelden maakt deel uit van het ontwerp. Aan de voet van de trap naar de tempel bevindt zich een bidbankje en een imitatie rotsblok met het opschrift van de statie 'Op zoek naar het kind [Jezus] A la recherche de l'enfant Jesus';
- 11° de vierde statie 'Ontmoeting van Maria met Jezus op weg naar de Calvarieberg': vier levensgrote beelden figureren tegen de achtergrond van een cementrustieke imitatie en interpretatie van een 'oosters' huis uit Jeruzalem. Inscriptie 'Maria ontmoet Jezus met zijn kruis Marie rencontre Jésus portant sa croix' in cementrustiek steenblok. Bidbankje voor het tafereel;
- 12° vijfde statie 'Maria staat onder Jezus' kruis' waarbij de Calvariegroep bestaat uit een beeldengroep van twee staande figuren, Maria en Johannes, onder drie hoog oprijzende imitatie houten kruisen, waarbij het middelste voor de (inmiddels verdwenen) gekruisigde Christus. Het geheel is geplaatst op een breed uitwaaiierend imitatie rotsblok. Op looppniveau is in de rots een bruinrood gepolychromeerde nis met altaar op een stenen platform gemaakt, rechts daarvan een imitatie uitgeholde boomstam die als preekstoel dienst deed. De rotsformatie draagt als opschrift 'Ve statie Maria bij de

- gekruisigde Jezus – Marie près de Jésus crucifié'. Boven de gekruisigde Christus draagt het kruis een opschrift in Hebreeuws, Grieks, Latijn;
- 13° zesde statie 'Piëta' portretteert een zittende Maria met een gestorven Christus in liggende houding op haar schoot. De piëtafiguren zitten naast het neergelegde kruis en bovenop een platte, naar boven oplopende cementrustieke rotspartij, met daarachter een rechtopstaande nagemaakte rotspartij. De rotsformatie vertoont een opvallend lijnenspel dat de indruk van een echt rotsgesteente moet versterken. De constructie is gesigineerd door 'Tondeleir Oct en zoon Rotsbouwkundige Oude-God bij Antw.'. Naast het tafereel bevindt zich een bidbankje en een ingegraven imitatie steen met daarop het opschrift van de statie 'Maria ontvangt Jezus afgenomen van het kruis...'. Het verhoogde, met ijzerzandsteen afgeboorde platform maakt deel uit van de opstelling van deze statie;
- 14° zevende statie 'Jezus wordt begraven' is opgebouwd uit een bovengrondse grotingang met cementrustieke imitatie rotsblokken die via een trap naar een ondergrondse 'grafkamer' leidt met drie beelden, waaronder dat van Christus in een open geschoven muurgraf, met Maria en Magdalena. De cementpleister is bruinrood gepolychromeerd. De vele groeven in de vloer, plafond en muren van het graf moeten de indruk van de rotsachtige ondergrond opwekken. De rotswand boven de trap is gesigineerd door 'Arth. Tondeleir Grotten, kunst en rustiek cementwerk Oude God bij Antwerpen'. De grafkamer is buiten gesigineerd door 'Tondeleir Oct Rotsbouwkundige Oude-God bij Ant' en heeft als bijkomend opschrift 'Gift van Averbode aan Maria'. Het opschrift op een imitatiesteen buiten de grot luidt 'VIIde Statie Jezus begraven VIIième station Jésus au Tombeau';
- 15° ommuurde Olijfhof met het in de jaren 1960 geïntroduceerde, betonnen Mariabeeld dat de originele beeldengroepen van een liggende Christus en drie slapende apostelen uit 1937 vervangt. Het originele lage muurtje rond de Olijfhof met daarin een imitatiesteen uitgewerkte zitbank en het toegangspoort in cementrustiek bleven bewaard.

Art. 3. De beheersdoelstellingen voor het monument zijn:

- 1° bijdragen tot het behoud van het Mariapark als religieuze thematuin op korte en lange termijn. Een alternatieve invulling kan worden overwogen zolang die in de context van een devotiepark past en de beleving van een stille en besloten omgeving bestendigt, bijvoorbeeld een didactisch opgevatte stilteplaats of herdenkingsplaats, uitsluitend gericht op passieve recreatie;
- 2° het behouden, goed beheren en indien nodig herstellen van de slingerende paden en aftakkingen naar de bidplaatsen naar origineel plan, van hun afboording in imitatiesteen of ijzerzandsteen, van de inplanting van de constructies en hun logische volgorde op het parcours, van het licht golvend reliëf en van de verdichtende vegetatie rond de bidstaties die bijdraagt tot de beslotenheid van de omgeving;
- 3° het behouden, goed beheren en indien nodig herstellen van de kenmerkende vegetatie:
- a) in de boomlaag wordt gekozen voor het behoud van een gemengd bestand met onder andere zomereik, beuk, ruwe berk en grove den als hoofdboomsoorten;
 - b) naast en achter de bidstaties wordt toegewerkt naar een verdichting van de heestermassieven door de gerichte aanplant van een dichte struiklaag met populaire soorten uit de periode van de aanleg van het Mariapark, zoals Pontische rododendron, aucuba, hulst en taxus. Bloemperken zijn wenselijk voor en langs de bidstaties, rond het Mariabeeld in de Olijfhof, in het plantvak boven op het omheiningsmuurtje langs de Olijfhof, bij voorkeur met standplaatsgeschikte

- soorten die passen bij de tijdsgeest van het Mariapark of bloemen die met de Mariaverering worden geassocieerd, zoals maarts viooltje, kleine maagdenpalm, lelietje-van-dalen, madeliefje, wilde akelei, lievevrouwbedstro, vrouwenmantel en ridderspoor;
- c) opslag van bomen en struiken op de constructies en volledige overwoekering door klimplanten, in het bijzonder ter hoogte van inscripties en decoraties, worden tegengegaan;
 - d) een geïntegreerd beheerplan is wenselijk met het oog op de afstemming tussen de erfgoedwaarden en de natuurwaarden in het Mariapark;
- 4° het behouden, goed beheren en indien nodig conserveren of herstellen van de cementrustieke constructies en hun bijzondere kenmerken:
- a) vakkundig herstel, consolidatie en restauratie met behulp van traditioneel-ambachtelijke rocailleurstechnieken zijn wenselijk. Daarbij gaat bijzondere aandacht naar de kenmerken van de originele rotseerder die maken dat zijn stijl in de constructie herkenbaar blijft, zoals de groeven en het lijnenwerk in de rotsformaties van Tondeleir, het kleur en voegenwerk in de poortruïne van rotseerder Janssens. Het hernemen van oorspronkelijke kleurschilderingen dient steeds te gebeuren op basis van grondig vooronderzoek;
 - b) bij herstel of consolidatie kan worden gekozen voor de aanpassing van ongunstige materiaaleigenschappen;
 - c) onvoldoende leesbare opschriften worden in hetzelfde lettertype terug aangebracht;
 - d) ingrepen die vandalisme tegengaan, worden aangemoedigd. Het concept en het materiaalgebruik hiervoor mag de belevingswaarde van de constructies niet aantasten;
 - e) grondwerken worden gericht op het herstel van het oorspronkelijke looppniveau van de paden, de platformen en de staties en op het vrijmaken van taferelen voor zover die door erosie of grondverzet door aarde bedekt zijn geraakt;
- 5° het behouden, goed beheren en waar nodig conserveren of herstellen van de beelden die deel uitmaken van de bidstaties of van de beeldengroepen:
- a) bij het herstel van de ontbrekende delen van de beelden, zoals handen of voeten, heeft herstel naar oorspronkelijk model de voorkeur op voorwaarde dat het kan worden onderbouwd, bijvoorbeeld aan de hand van historische foto's, ontwerpen, prentkaarten, archiefonderzoek. Het hernemen van oorspronkelijke kleurschilderingen dient steeds te gebeuren op basis van grondig vooronderzoek;
 - b) om de onvolledig geworden beeldengroepen te vervolledigen is de terugplaatsing van verdwenen beelden wenselijk, voor zover het beeld of een replica ervan nog bestaat. Omwille van de geringe artistieke kwaliteit van de in serie gemaakte Fatima-groep is het vervolledigen van de beeldengroep niet aangewezen. Consolidatie van de huidige beeldengroep is wel een optie. In de Olijfhof is de terugplaatsing van de oorspronkelijke beelden een mogelijkheid maar geen noodzaak, omdat hun vervanging in 1960 door het gekroonde Mariabeeld de veranderde visie op het Mariapark en in het bijzonder dit onderdeel weerspiegelt. Als er toch voor wordt gekozen om deze beelden terug te plaatsen, is een reconstructie naar origineel model en een plaatsing op de oorspronkelijke locatie op basis van bijvoorbeeld historische foto's noodzakelijk;
- 6° de Lourdesgrot en omgeving worden geschikt gehouden voor openluchtmissen of andere religieuze rituelen. De opstelling van de grot met daarin een altaar, een nis voor het Mariabeeld, een openluchtpreekstoel, een knielplaats voor het beeld van Bernadette Soubirous in combinatie met cementrustieke zitbankjes op het platform

vóór de Lourdesgrot en de cementrustieke randen van het platform moeten herkenbaar blijven;

- 7° de oorspronkelijke toegangen uit 1936, met name de kleine (boompoortje) en de grote toegang (poortruïne) blijven de hoofdtoegangen, omdat ze voor de logische circulatie in het devotiepark zorgen, in de chronologische volgorde van de bidstaties. De poortruïne kan hersteld worden volgens de oorspronkelijke configuratie van een poort langs de straatzijde met een cementrustieke zitbank en de nog bestaande ruïneuze pilaren aan de binnenzijde van het park. De imitatie houten palen achter de kleine toegang krijgen bij voorkeur een actieve invulling.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker houden het monument in stand en onderhouden het door:

- 1° het monument als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade door brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het monument regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Een toelating is vereist voor de volgende handelingen aan of in het monument:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van hekken, deuren, poorten;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen;
 - c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
 - d) het aanplanten, vellen, beschadigen of vernietigen van beplantingen en vegetaties, bomen en struiken en elke handeling die een wijziging van de groeiplaats en groeivorm van de bomen en de struiken tot gevolg kan hebben;
 - e) het aanleggen of wijzigen van verharding of het uitbreiden van bestaande verhardingen;

- f) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
- g) het structureel en fundamenteel wijzigen van de aanleg van historische tuinen en parken;

6° het wijzigen van het reliëf.

Er is geen toelating vereist voor:

1° regulier onderhoud;

2° passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood.

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE